

Pa in Sulejka.

Povest hrepeneče duše.

Spisal Vojeslav Molè.

lednikih.

Ko sem pretehtaval vse te načrte, srečam Satana in ga spoštljivo pozdravim. Prijateljsko sva si segla v roke in se pogovorila, kako in kaj. Prihajal je ravno z Gavrizankarja, kamor se je šel malo hladit vsled velike vročine.

„Kam si pa sedaj namenjen, Satan?“ sem ga vprašal.

„Hm, danes bi rad napravil izlet v deseto stoletje po Kristovem rojstvu“, je odvrnil. „Šel bi najprej malo na Kitajsko, proti večeru bi pa obiskal Bagdad. Hočeš z mano?“

Z veseljem sem sprejel ponudbo in šla sva.

V hipu sva bila ob reki Ho-ang-ho in sva se izprehajala oblečena kot mandarina po velikanskem vrtu. Čudokrasna lepota se je razgrinjala pred mojimi očmi, hodila sva po stezicah, ki so jih obdajale pestrobarvne cvetlice, velikanski grmi rož so razširjali mameč vonj, brez števila breskev je sipalo na tla svoje rdečkasto nadahnjeno cvetje. Med drevjem so se vili prozorni potoki, v bisernozelenih ribnikih so se kopali beli in črni labodi. Pred nama so hodili po stezicah pavi in šopirili svoje bajnolepe repe.

Za malim ovinkom sva ugledala velik ribnik. Kakor smaragd je blestela njegova voda, sredi njega je stal otok in na otoku se je dvigal, obdan od bambusa in palm, paviljon, zgrajen iz samega porcelana. Do njega se je prišlo po marmornem mostičku, ki se je vzpenjal kakor polumesec nad vodovjem.

Satan mi je zašepetal:

„Pojdi ti v paviljon, jaz si grem iskat druge zabave.“

Odšel je in stopil sem na mostiček. Ko sem obstal pred paviljonom, sem ostrmel. V paviljonu je sedela, naslonjena na bla-

zine, žena, kakršne še nisem videl. Ni me opazila. Njene globokomodre oči so zrle zamišljeno v daljavo, kot snég so bila njena lica in ustnice so ji bile temnordeče kakor popolnoma razvita roža. Njene roke so bile kakor bele lilije in sama je bila kakor tulipan, ki je prvi priklil iz pomladi in zadrhtel v solnčnem blesku. Kot ebenovina so se ji usipali lasje na belo teme in na grudi, zakrite s svilno tenčico. Zrla je v daljavo in se pogovarjala z zefirji, ki so šepetali v bambusu; tiho so se priklanjale palme njeni lepoti. Kraj nje je ležala lutnja, dih zefirja se je lovil v njenih strunah.

„Ah, ti čudesa krasota!“ sem vzkliknil glasno. In ona se je zdrznila in se ozrla. Nič se me ni ustrašila, nasmehnila se je in je bila pri tem tako lepa kakor rosní gozd, ko se zlije čezenj prvi val jutranje luči.

„Vendar si prišel!“ je izpregovorila in njen glas je bil srebrnejši od slavčevega petja. „Že sem mislila, da te ne bo, že sem mislila, da si le bajka, ki je ostala do naših dni iz minolih tisočletij . . .“

„Čakala si me?“ sem vprašal začudeno. „Kdo si, ti roža vseh rož?“

„Jaz sem Pa in te čakam dolga, dolga stoletja. In moja lutnja te čaka in čaka tvojih pesmi. Pridi in zapoj mi!“

In sel sem k njenim nogam, vzel lutnjo in udaril tiho v strune. In pri prvih zvokih sta priletela dva pava in se privila k njej in prileteli so labodi in se stisnili ob njeno stran. Jaz pa sem pel pesem, ki sem jo zložil davno, davno, ko sem bil pesnik in mi je hrepenenje polnilo dušo.

„V noči sanjam o tebi, Pa, ko plove mesec nad valovi in toži rožam slavec svojo bol . . . Pa, ti si morje tihih misli, ki spijo v mojem srcu. Ti lilija srebrna! Ti zvezda na nebesju mojih želj . . . Pa, ti si nežna kakor prvi breskov cvet . . . Glej, moja ljubav je večna, neugasna, njen plamen zagrne ves svet . . . Ti moje večno hrepenenje! . . .“

Pel sem in zvenele so strune in strmeli so labodi in smehljala se je Pa. In lica so ji rdela, kakor rdi jablanov cvet. Pel sem dolgo, da se je že nižalo solnce in oblivalo vse s svojo rdečo svetlobo.

Tedaj se je sklonila Pa k meni.

„Na, sedaj je v tvojih rokah tvoje večno hrepenenje!“

Ne vem, kaj se je potem zgodilo. Vem samo še, da me je obsul gozd črnih, mamljivo dehtečih las, vem, da so mi gorela usta v

poljubih, vem, da so se privile k mojim njene alabastrovobeke grudi . . .

Ko sem se zopet zavedel, sva se izprehajala s Pa po vrtu. Bila je že noč, nad vrtom je sijal polumesec, njegova podoba se je zibala v ribniku. In še bolj nego poprej so dehtele rože, kakor v čistem zlatu so žarele zvezde, v nizkih grmih so peli slavci.

Poljubil sem Pa in jo vprašal:

„Pa, kdo si?“

In tiho je odgovorila:

„Jaz sem jutranja zarja, o kateri sanja polnoč, jaz sem vrh gora, po katerem hlepi morsko dno, jaz sem biser pod morjem, o katerem si šepetajo zvezde, jaz sem pesem, ki ni zvenela še nikomur, le tebi . . .“

Pokleknil sem pred Pa, ji poljubil rob tenčice in jo molil.

V dalji so se oglasili koraki, Pa se je zdrznila.

„Le tebi, le tebi!“ je zašepetala in me hlastno objela. In ko sem jo poljubil, je izginila. Le njen zadnji poljub sem čutil na ustih.

Satan je stal pred mano in se tiho smejal.

„Kako si se imel?“ je vprašal. „Jaz sem se prav dobro zabaval.“ Povedal sem mu vse.

„No, jaz sem imel pa drugačno opravilo,“ je dejal. „Najprej sem šel v bližnje mesto in sem neviden populil vsem Kitajcem kite z glave, potem sem pa naščuval podkralja te pokrajine k upor. Toda sedaj pojdiva, tukaj je že pozna noč in v Bagdadu tudi že kmalu zaide solnce!“ . . .

In že je bila za nama Kitajska, pustila sva za sabo Indijo in ocean in sva se ustavila na planoti pred Bagdadom. Zahajajoče solnce je obsevalo morje hiš. V njegovem blesku so lesketale zlate strehe, in ko je utonilo v ravnini nad Tigrisom, so kipeli temni vitki minareti v rdečo zarjo. Z minaretov so se oglasili mujezini, veličastno je drhtela njih molitev skozi čisti vzduh in se spajala s šumenjem Tigrisovih valov.

„Kam pojdeva?“ sem vprašal Satana.

„Na kalifov vrt,“ je odvrnil. „Kalif ima dve krasni hčeri“ . . .

V istem trenutku sva stala sredi ogromnega vrta. Noč se je že razgrnila nad zemljo in obdajala naju je čudovita krasota. Skozi palme in rožne grme je lila mesečna svetloba, polumesečevi žarki so se medlo lomili v šepetajočem vodometu. In dalje je zvenela iha pesem. Ženski glas se je družil s harfnimi strunami in akordi

so doneli, rasli, kipeli in lahno, vedno laže umirali in končno utihnili, le vzduh se je še rahlo tresel v odmev.

In tedaj sem videl, kako sta se pritajeno bližali skozi mesečino dve senci.

„Izmael, ali si ti?“ je šepnila prva.

„Da,“ sem tiho odvrnil in stopil iz sence. In videl sem, kako je pristopila druga k Satanu, ga objela in izginila ž njim po stranski stezi. In prva je zdaj stopila čisto blizu mene, da sem jo objel in poljubil. V mesečini sem videl, kako je bila krasna. Pajčolan si je bila snela z obraza, vrgla je od sebe vrhni plašč in morje kakor noč temnih las se ji je ulilo do pasu. Ko se je smehljela, so se ji lesketali mali zobje kakor niz svetlih biserov in kakor dve veliki zvezdi so bile njene oči.

Mehko me je objela in dejala:

„Ah, Izmael, kako bled si nocoj! Vem, vem, veliko trpiš radi mene! Vrt je ves zastražen, da se ne bi kdo skrivaj zmuznil vanj... moj oče sluti nekaj. Kako se bojim zate, Izmael! . . . In tako tih si nocoj, nič ne govoriš! Kaj nisem več tvoja Sulejka, tvoja roža, lilija, tvoje solnce, tvoje vse?“

„Sulejka, žalost mi ne da govoriti! V mojem srcu je sama tuga in bol; in če ga premaga boleost, umolkne tudi slavec. A ne boj se, dragica! Moja ljubezen do tebe je večna“. . .

„Da, da, večna,“ mi je segla v besedo. „Ti me nikoli ne pozabiš, kaj ne? Na, deni si ta talisman na srce! Dala mi ga je stara modra žena in je dejala, da ne more, kdor ga nosi na srcu, nikdar pozabiti onega, ki mu ga je daroval.“

Vzel sem zlati talisman, ga skril na srce, poljubil Sulejko in zašepetal:

„Sulejka, ti si roža, ki si mi vzknila iz mesečne noči; rodili so te mesečni žarki in biserna rosa in tvoja duša je spletena iz sanjavih bajk in gorskih kristalov, in tvoje ime je — žena . . .“

Privila se je k meni, njene ustnice so se strastno vsesale v moje.

„Ti, ti, moj Izmael! . . .“ je tiho jeknila.

Vsa je drhtela v tajnem razkošju. Dvignil sem jo in jo nesel med rožne gredice kraj vodometa. Tam sva slonela drug ob drugem v tesnem objemu in si govorila besede ljubezni. In nad nama je visel na nebu polumesec, kakor da so brušene, so žarele zvezde in tiho je šumljal vomet.

Tu sem zaslišal za sabo šum, in predno sem se mogel ozreti, sem začutil na glavi silovit udarec, da sem se zgrudil na tla. Le

to še vem, da se je vrgla Sulejka s plačem name in me branila pred nekom, a potem mi je postalo črno pred očmi in zagrnila me je noč.

Ko sem se zopet zdramil in se ozrl naokoli, sem si začudeno mel oči. Na nogah in na rokah sem bil vklenjen. Skozi zamreženo okno se je svital dan. Poleg mene je ležal istotako vklenjen Satan.

„No, dobili so naju,“ se je zasmel. „Radoveden sem, kaj napravijo z nama. Imela bova še imenitno zabavo.“

Tu so se odprla vrata od ječe, vstopila je cela tropa biričev in naju gnala pred sodni stol samega kalifa. Ves v zlatu je čepel na škrlatnih, z zlatom vezenih blazinah in kadil naržile. In kroginkrog so čepeli njegovi vezirji in vojskovodje in si niso upali zreti kalifu v obraz.

Ko naju je ugledal, je za hip prenehal kaditi in zarohnel:

„Zlezita v prah pred mano, psa! Sedaj vaju imam v svoji pesti, ne uideta mi več! Povejta mi, kdo sta?“

„Jaz sem Satan,“ je odvrnil moj spremljevalec.

„In jaz sem umrl pred štirimi dnevi,“ sem mu razložil. A komaj sva izpregovorila, je začelo padati po najinih hrbtih in glavah, da joj!

„Predrzneža!“ je kriknil posebo velik birič. „Menita, da se bosta norčevala iz kralja vseh kraljev?“

Satan se je zakrohotal na ves glas, meni bi bil tudi kmalu ušel smeh.

„Odpeljite ga in obesite ga zunaj mesta!“ je ukazal kalif in pomignil biričem. Zgrabili so Satana in ga odpeljali.

Zdaj se je pričelo pri meni.

„Kdo si?“ me je vprašal kalif.

„Slovenec,“ se je glasil moj ponižni odgovor.

„Kaj je to?“

„Sin rodu, ki biva daleč, daleč odtod.“

„Kakšni ljudje bivajo tam?“

„Takšni, ki govore in delajo vedno ravno nasprotno od onega, kar mislijo, da je prav.“

„Koliko ovac in kamel ima tvoj oče, pes?“

„Moj oče se še ni rodil; porodi se šele v devetnajstem stoletju. Dandanes živimo pa vendar v desetem stoletju!“

Kalif je odprl usta, strmel vame in ni vedel, kaj bi počel. Od same jeze so mu stopile pene na usta. Dal je v naglici sklicati vse modrijane svojega dvora in jih je vprašal, ali so na svetu sploh res kaki Slovenci?

„Ne,“ se je glasil kratki odgovor.

„Ali so kje ljudje, ki bi govorili in delali vedno ravno nasprotno od onega, kar mislijo, da je prav?“

„Samo sužnji imajo to lastnost!“

Tedaj se je obrnil kalif k meni in dejal:

„Ker si suženjske nravi in je tvoje hudodelstvo grozno, nisi vreden milosti. Na vešala ž njim!“

In zgrabili so me biriči, me odpeljali pred mesto na nizek grič in me obesli poleg Satana,* ki se je že gugal v vetru. In ko sem visel tam, so prileteli črni vrani in posedli po vešalih nad mojo glavo. No, tako sem puhal vanje, da so se kar ustrašili in odkrakali nazaj, odkoder so prišli.

Ko se je zmračilo, sem stopil z vešal, si malo pretegnil otrple ude in vprašal Satana:

„Kam pa sedaj?“

„Nocoj grem k svoji ljubici, ki je prednica v velikem toledskem samostanu. Toda oprosti, pri tem obisku bi bil rad sam!“

Nisem ga maral motiti in sem se pristrčno poslovil od njega. Nato sem se pa vrnil v dvajseto stoletje.

Sedel sem sam na obrežju Madejre in zrl v brezmejno, krasno tropično noč. Južni križ je žarel na nebu, zvezde so bile tako blizu kakor resnica; a iztegnil sem roke po njih in bile so visoko, nedosežno visoko.

Tedaj se je prebudilo v mojem srcu hrepenenje in vedel sem, da je to hrepenenje moje, zakaj Pa je moje hrepenenje — in Pa je jutranja zarja, o kateri sanja polnoč, vrh gore, po katerem hlepi morsko dno, biser pod morjem, o katerem si šepetajo zvezde, pesem, ki ni zvenela še nikomur, le meni . . .

Zrl sem na morje, kjer se je odbijal sijaj zvezd, in sem hrepenel daleč, v brezmejnost. In v neskončnem hrepenenju sem sklenil roke in jih stisnil k srcu — in zatipal sem Sulejkin talisman. Dvignil sem ga k ustom in ga pobožno poljubil. In radost je prišla v mojo dušo zato, ker nisem pozabil Sulejke; zakaj Sulejka je roža, ki mi je vzklila iz mesečne noči; rodili so jo mesečni žarki in biserna rosa in njena duša je spletena iz sanjavih bajk in gorskih kristalov; in njeno ime je — žena . . .

